

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1982

BRNO 1984

ZJIŠŤOVACÍ SONDÁŽ NA KŘÍŽKOVSKÉHO ULICI Č. 14 V OLOMOUCI

/ okr. Olomouc /

Drahomíra Kalisová, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc

/ Obr. 24 /

Od 1. července do 9. srpna probíhal ve dvoře bývalé kanovnické rezidence na Křížkovského ulici č. 14 předstihový zjišťovací výzkum archeologického oddělení KVMO před plánovanými stavebními úpravami objektu. Sonda původně široká 1 m a dlouhá 13 m byla položena severojižním směrem, kolmo k průčelí budovy. Po odstranění drnu jsme v hloubce 20 - 35 cm rozebrali štětovou vrstvu a potom pokračovali podvaceticentimetrových vrstvách, skrývaných rýčem a lopatou. Až do hloubky kolem 1 m jsme se prokopávali navážkami s množstvím úlomků cihel, malty, oblázků, zlomků polévaných kachlů i nádob, železných hřebíků, kování. V hloubce mezi 80 až 100 cm protínalo sondu několik rezivělých železných trubek, pravděpodobně staré vodovodní potrubí, současný plynovod a vodovod. Kromě těchto novodobých zásahů datuje keramika vrstvu na konec 15. a počátek 16. století.

Níž byla vrstva tmavé hlíny, obsahující uhlíky, keramický materiál 13. stol. a mladohradištní, též několik železných předmětů. Na profilu se místy objevovaly bílé popelovité šmouhy, hnědé jílovité a žluté jílovito-písčité šmouhy. Pod touto vrstvou, jejíž síla kolísala od 40 do 80 cm, byla vrstva hnědé hlíny s kousky mazanice a uhlíky, obsahující málo střepeň. Vrstvička uhlíků ji oddělovala od červenohnědé masné, velmi tuhé hlíny, která nasedala na skálu v hloubkách větších než 200 cm; v severní části sondy vystupovala podložní skála výše a tam poslední dvě vrstvy chyběly. Severní část sondy šikmo protínal kanál z barokních cihel.

Zatímco dnešní povrch byl na jižním konci sondy, u domu, o 50 cm výše než na severním u vrat, bylo skalní podloží na severním konci sondy jen 140 cm pod povrchem a na jižním 250 cm. S výjimkou navážek tomu odpovídala síla vrstev: směrem k jihu vzrůstala jejich mocnost.

Protože v nejnižších 2 m sondy jsme v červenohnědé jílovité vrstvě narazili na několik dřev konci volně přes sebe přeložených v pravém úhlu, byla sonda rozšířena tak, že na jejím jižním konci vznikl obdélník o rozměrech 280 x 400 cm. Na dně tohoto obdélníku se táhla západovýchodním směrem příkopovitá vhloubenina ve skalním podloží, vyplněná šedým jilem a v nejnižším místě jemným žlutým pískem. Na šedý jíl a na vyvýšených místech na skálu nasedala vrstva červenohnědé masné hlíny, v níž byly konzervovány rostlinné zbytky a dřeva. Do "příkopu" ústila od severu mělká rýha, kterou odtékala voda, shromažďující se nad nepropustnou červenohnědou hlínou. Výše byl sled vrstev stejný jako v sondě, stejně tak materiál.

Nalezená dřeva byly většinou neopracované kusy větvi nebo drobnější úlomky, jen ze západního profilu vyčnívala vodorovně vedle sebe kladená prkna a trámce s rovně otesanou horní stranou. Jejich uspořádání připomínalo podlahu. Pod nimi a kolem nich byly hustě upěchované soudržné vrstvy slámy, listů stromů, zrní a dalších rostlinných zbytků. Snad šlo o pozůstatky chléva. Tři nejdelší větve byly volně přeloženy svými konci přes sebe křížem, takže tvořily na severní straně neuzavřený obdélník. Dva malé zašpičatělé kůly stály hrotem do země, velký zahrocený trám ležel hrotem vzhůru. Ostatní kusy dřeva byly nepravidelně rozházeny. Nebylo možno určit, jsou-li to zbytky nějaké konstrukce.

V červenohnědé hlíně byl nalezen zlomek náušnice /?/ ze tří spletených tordovaných bronzových drátků. Ojedinele se v mladohradištním souvrství objevovaly atypické pravěké střepeň. Z rozhraní navážek a mladohradištního horizontu je bronzová pinzeta a polovina bronzové přezky. V mladohradištní vrstvě bylo nalezeno kostěné šídlo a dvě brusle.

Na olomouckém Předhradí už probíhalo více výzkumů: v roce 1949 dr. K. Reichertová na Křížkovského ulici č. 8 odkryla zbytky základů původního biskupského kostela sv. Petra¹, v r. 1956 prováděl záchranný výzkum na Halasově ulici dr. V. Burian², v r. 1971 měl V. Burian nález na Křížkovského ulici č. 6³, roku 1977 vedl dr. V. Dohnal výzkum opět na Křížkovského ulici č. 8⁴, a téhož roku dr. J. Bláha v bývalé Tereziánské zbrojnici na nám. J. V. Friče⁵, a r. 1979 na Křížkovského ulici č. 4⁶.

Poznámky:

- 1 K. Reichertová, Přemyslovský hrad a předhradí v Olomouci, AR I, 1949, 64.
- 2 V. Burian, Příspěvek k nejstarší historii olomouckého Předhradí, VVM XXVII, 1975, 269-282.
- 3 V. Burian, Nález pohřbu v Olomouci - Křížkovského ulici, PV 1971, 128.
- 4 V. Dohnal, Zjišťovací sondáž na Křížkovského ulici v Olomouci, PV 1977, 91.
- 5 J. Bláha, Otázka continuity slovanského osídlení Olomouckého kopce, VVM XXII 1980, č. 3, 302.
- 6 J. Bláha, tamtéž.

Feststellungssondage in der Křížkovský Gasse Nr. 14 in Olomouc / Bez. Olomouc / . Im Juli 1982 verlief eine Vorsprungs-Feststellungssondage auf dem Hofe der ehemaligen Domherrresidenz. Die 1 m breite und 13 m lange Sonde hat man in nordstüdlicher Richtung gelegt. Sie deckte diese Schichtenabfolge ab: in einer Tiefe von ca. 1 m unter der Oberfläche war die Erde mit Ziegel-, Mörtel-, Steinbruchstücken, eisernen Nägeln und Beschlägen, Kachelscherben und Keramik aus dem 16. Jahrhundert vermischt. Darauf folgte eine Schicht dunkler Erde, die Holzkohlepartikeln und Scherbenmaterial aus dem 13. Jahrhundert sowie jungburgwallzeitliche enthielt. Stellenweise äusserten sich in ihr weisse aschige, rostige mergel- und gelbe mergelsandige Strieme. Diese Schicht war im nördlichen Teil der Sonde 40 cm, im südlichen schon 80 cm mächtig. Die Schicht von brauner Erde mit Lehmewurf und ebenfalls jungburgwallzeitlicher Keramik sass unter ihr im nördlichen Teil in einer Tiefe von 140 cm auf das Felsliegende, im südlichen, wo der Felsen erst in einer Tiefe von 250 cm lag, war sie durch eine Holzkohleschicht vom rotbraunen fetten Lehm mit Resten von Holz und Pflanzen getrennt, unter der sich das Liegende befand.

ARCHEOLOGICKÉ NÁLEZY NA KŘÍŽKOVSKÉHO ULICI V OLOMOUCI V LETECH 1981 A 1982

/okr. Olomouc/

Drahomíra Kaliszová, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc

V srpnu 1981 oznámili studenti, že při výkopu kanalizace ve východním křídle budovy bývalé kanovnické rezidence, nyní patřící Fh UP, na Křížkovského ulici č. 12 nalézají střepy a kosti. Výkop hluboký 40 cm pod podlahou byl zahlouben v tmavé kulturní vrstvě. Většina střepů je ze 12. a 14. stol., několik je z mladších období.

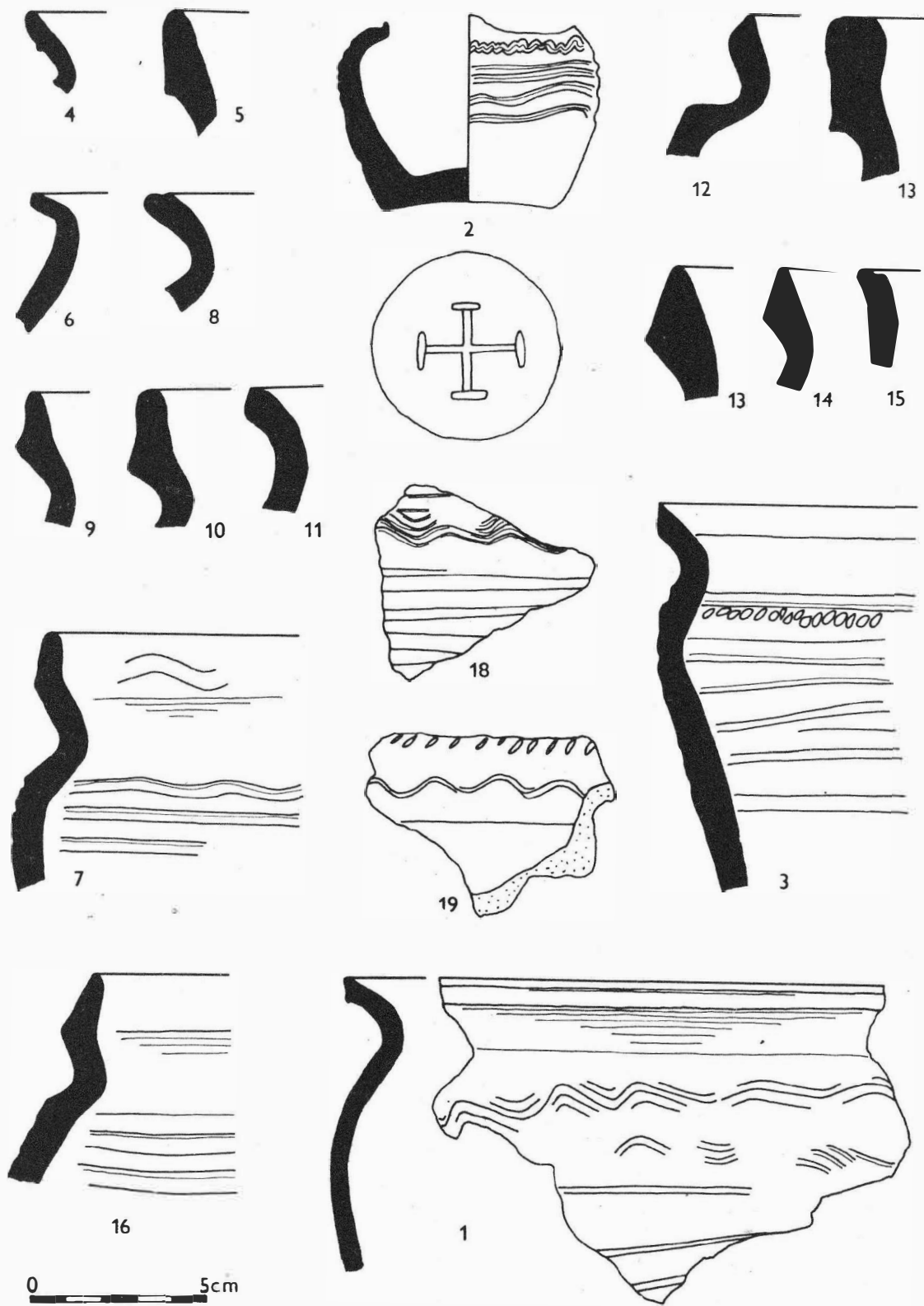
V říjnu byly vykopány kanalizační rýhy na dvoře. Na většině plochy protály vrstvy novověkých navázek, jen v severozápadní části dvora výkop prořzl tmavou kulturní vrstvou, v níž se jasně rýsovala vrstvička do červena propálené hlíny v hloubce 80 cm. Z vyházené hlíny jsem sebrala střepy ze 12. a 13. stol. a zlomky zvířecích kostí.

V listopadu narazili dělníci pod podlahou místnosti v severním křídle budovy na studnu, vředenou z hrubě opracovaných pískovcových kamenů. Šířka vyzdívký byla 20-25 cm, průměr 130 cm. Na skálu jsme narazili v hloubce 600 cm. Zde se stěny dusud vlákovité začaly kónicky rozšiřovat, takže v hloubce 700 cm měla průměr 170 cm. Odtud se začala opět zužovat až na průměr asi 140 cm v hloubce 780 cm. V 900 cm začala natékat spodní voda. Výzkum jsme museli ukončit v dosažené hloubce 950 cm vzhledem ke stavebním podmínkám. Výplň studny tvořila sypká hlína s četnými úlomky cihel, hrudkami drobné malty, zlomky většinou zeleně polevaných kachlů s vegetabilními ornamenty, páry železných kování. Ojedinelé byly zvířecí kosti a střepy keramiky ze 17. a 18. stol. V hloubce 580 cm jsme narazili na zbytky dutého dřevěného válce z vydlabaných kmenů stromů o průměru zhruba 30 cm. Spojovány byly železnými prstenci a pokračovaly kolmo dolů. Pravděpodobně to byl zbytek čerpacího zařízení. V hloubce 560 cm jsme našli groš Ferdinanda III. z r. 1627.

V únoru a březnu skrývali stavbaři půdu v centrální místnosti jižního křídla do hloubky 140 cm. Pod novověkými navázkami začínala v hloubce 110 cm černá uhlíkovitá vrstva, silná 20-30 cm, pokračující až do dna výkopu. Z vrstvy jsem vyzvedla drobní se střepy s vysokým obsahem tuhy, pravděpodobně ze 13. stol., a jeden střep větečkové kultury. Podél východní stěny vedl výkop až do hloubky 330 cm a na profilu bylo možno rozzeznat tyto vrstvy: pod návázkami se jevila šedá kamennitá hlína s množstvím uhlíků, začínající v hloubce 120 cm, pod ní ležela v hloubce 140 až 190 cm vrstva přepálené hlíny s uhlíky a kameny. Obě vrstvy oddělovala vrstvička uhlíků. Hlouběji pokračovala až na žluté písčité podloží do hloubky 270 cm vrstva tmavě šedé kompaktní hlíny se zrnky pískovce. Z přepálené hlíny pochází několik velkých kusů železné strusky, ze všech vrstev jsem získala jak střepy 13. stol., tak větečkové.

Během července pokračovaly výkopy inženýrských sítí před budovou. Z výkopu přípojky kanalizace jsou z hloubky 120 až 160 cm střepy z keramiky a skleněných nádob 16. stol. a jeden halštatský střep, z výkopu přípojky plynu před průčelním domem č. 12 a 14 z hloubky 80 - 100 cm jsou střepy 12. a 13. stol.

Archäologische Funde in der Křížkovského Gasse in Olomouc in den Jahren 1981 und 1982 / Bez. Olomouc / . Während der Jahre 1981 und 1982 verliefen Bauherrichtungen des Hauses Nr. 12 in der Křížkovského Gasse in Olomouc. Sie brachten Funde, die eine Besiedlung vom 11. Jahrhundert belegen.

Obr. 24
 Olomouc / okr. Olomouc / . Keramika ze zjišťovací sondáže na Křížkovského ulici č. 14. - Keramik aus einer Feststellungs-sonde auf Křížkovský-Gasse Nr. 14.

PŘEHLED VÝZKUMU 1982

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor: akademik Josef Poulík
Redaktoři: Dr. A. Medunová, Dr. J. Meduna, Dr. J. Říhovský
Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby: A. Krechlerová /pokud není na tabulce uveden jiný autor/
Na titulním listě: hmoždíř jevišovické kultury ze Svitávky /okr. Blansko/
Tisk: Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov,
provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo: ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis: 400 kusů - neprodejné